

γορεύεται ἡ διδασκαλία τῆς γλώσσης, εἰς ἣν ἡ μὲν βουλγαρικὴ γλῶσσα ὀφείλει τὰ τῆς ἀλφαβήτου αὐτῆς στοιχεῖα, ὁ δὲ βουλγαρικὸς λαὸς τὸν ἐξανθρωπισμὸν καὶ πολιτισμὸν αὐτοῦ δυνάμει τῶν μύχθων τῶν ἐλλήνων μοναχῶν Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου τῶν προσλαβόντων τοὺς βουλγάρους εἰς τοὺς κόλπους τῆς ὀρθοδοξίας. Ἀλλὰ παρὰ πάντα ταῦτα ἡ καχεκτικὴ γραῖα, ἡ εἰρήνη διπλαδὴ τῆς Εὐρώπης, ποδὴρη ἔχουσα χιτῶνα περιέρχεται πάντοτε τὰς κυριωτέρας ἐν Εὐρώπῃ πρωτευούσας, καὶ δεήσεις ἀναπέμπει ἐν τῷ ναῶ τοῦ Ἰανοῦ πρὸς θεραπείαν αὐτῆς, ἀπειληθείσης καὶ διὰ νέου ἔλκου, διὰ τῆς φοβεραῆς τῆς ἐργασίας ἐναντίον τοῦ κεφαλαίου πάλης, ἥτις μικροῦ δεῖν κατέληγεν εἰς ἀπαισία ἀποτελέσματα κατὰ τὴν πρώτην μαίον, τὴν θεωρουμένην νῦν ὡς κοινήν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐργασίας ἑορτήν· ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Εὐρώπης ἡγεμόνες καὶ κυβερνήται οὐκ ὀλίγας διευτώσαντο εὐχὰς ὑπὲρ τῆς θεραπείας τῆς εἰρήνης, μόνος δ' ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος Ἰωσήφ, καίπερ ἐπαναλαβὼν τῇ 11 νοεμβρίου κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν προεδρείων τῶν ἀντιπροσώπων τὰς τετριμμένας ἐν τοιαύταις περιστάσεσι φράσεις περὶ διατηρήσεως τῆς γενικῆς ἐν Εὐρώπῃ ἡσυχίας, ἔγνω καλὸν νὰ ὑποδείξῃ ὅτι ὑπὸ τὴν φαινομενικὴν ταύτην εἰρηκτικὴν κατάστασιν ἐνυπολανθάνει πολλὸς κίνδυνος, ἐπιβάλλων πᾶσι σύντονον τὴν προσοχὴν καὶ τὴν μέριμναν.

Εὐχνηθῶμεν ὅπως τὸ νέον ἔτος ἀποβῇ αἰσιώτερον τοῦ μετὰ μικρὸν ἀποχαιρετίζοντος ἡμᾶς 1891, ὅπερ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος παραδιδόμενον ἐσημειώθη δι' ὑπουργικῶν μεταβολῶν ἐν Ρουμανίᾳ, ἐν Πορτογαλίᾳ ἐν Ἰσπανίᾳ, διὰ θανάτων πολλῶν ἐπισήμων προσώπων τῆς ἐλληνίδος βασιλόπαιδος Ἀλεξάνδρας, τοῦ πρώην αὐτοκράτορος τῆς Βραζιλίας Δὸν Πέτρου, τοῦ αἰοδίου πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Ε', τοῦ λόρδου Λάιτον, τοῦ δουκὸς Δεβονσάιρ, τοῦ σὴρ Οὐάιτ, διὰ τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἐμφυλίων σπαραγμῶν, ἐν Χιλῇ, ἐν Βραζιλίᾳ, ἐν Οὐρουγουάῃ, διὰ ρήξεως τοῦ παλαιοῦ κόσμου πρὸς τὸν Νέον, τῆς Ἰταλίας π.χ. πρὸς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας ἐπὶ τῇ κακοποιήσει τεσσάρων ἰταλῶν ὑπνικῶν ἐν Νέα Ἀνγκλιᾳ, δι' ὁμοτήτων κατὰ τῶν Εὐρωπαίων ἐν Σινικῇ, διὰ μεγάλης σιτοδείας ἐν Ῥωσίᾳ, διὰ παροδικῆς διαφωνίας ἐν Ἀσίᾳ μετὰ τοῦ Ἑλέφαντος καὶ τῆς Φαλαίνης συνεπείᾳ τοῦ ἐν Παμείρῳ ὀροθετικοῦ ζητήματος, διὰ τῆς ἀνανεώσεως τέλος πολλῶν κοινωνικῶν ζητημάτων, κρατησάντων ἐν διηνεκῇ φόδῳ κυβερνήσεις τε καὶ λαοὺς.

ΤΟ ΕΤΟΣ

ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

§. 3. Ὁ ἀστήρ τῶν Μάγων.

Τίς ἄρα γε ὁ ἀστήρ τοῦ Μεσσίου, τοῦ βασιλέως τῶν Ἰουδαίων, δὲν οἱ Μάγοι ἰδόντες ἐν Ἀνατολῇ ἐθεώρησαν ὡς σημεῖον ἀναγγέλλον τὴν γέννησιν αὐτοῦ; Βεβαίως θεωρητέος ὁ ἀστήρ οὗτος ὡς οὐράνιον τι φαινόμενον, οὐ ἡ φύσις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῇ ἐκ μόνων τῶν λόγων τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου.

Τὸ ὅτι τὸ ἑκτακτον τοῦτο φαινόμενον ἠρμηνεύθη ὑπὸ τῶν Μάγων ὡς σημεῖον ἀγγέλλον τὴν γέννησιν τοῦ βασιλέως τῶν Ἰουδαίων ἀποδεικνύει πρῶτον τὰς ἀστρολογικὰς αὐτῶν ἐρεῖνας καὶ

δεύτερον τὴν γνώσιν τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων, αἰτινες γενικῶς διαδεδομένα ἐν Ἀνατολῇ ἦσαν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Τακίτου καὶ τοῦ Σουετωνίου, παραδόσεις ἀγγέλλουσι ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἄνδρες ἐξ Ἰουδαίας ἀναχωροῦντες θὰ ἐδέσποζον τοῦ κόσμου· *percrebuerat Oriente toto, vetus et constans opinio esse in fatis, ut eo tempore Judaea profecti, rerum potirentur* (Συέτ. Οὐέδ. IV. Τακίτου Ἰστ. V, 13. Ἰωσήπου Ἰουδ. πόλ. VI, 6, 4). Οἱ ἐν τῇ διασπορᾷ Ἰουδαῖοι πανταχοῦ τὰς περὶ Μεσσίου ἐλπίδας αὐτῶν διέδωκαν. Ἀραβες καὶ Πάρθοι, Σῖναι καὶ Ἰνδοί, Αὐγύπτιοι, Ῥωμαῖοι καὶ Ἕλληνες, οὐδεὶς ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἐλπίδων τούτων διετέλει· ἐπόμενον ἄρα ὅτι καὶ οἱ Μάγοι ἐκεῖνοι τῆς χώρας τοῦ Βαλαάμ διετίρησαν τὴν ἐνθύμνησιν τοῦ ἀστρου, ὅπερ ὁ πρόγονος αὐτῶν εἶδεν ἀνατέλλον ἐξ Ἰακώβ. Ἡ πίστις ὅτι ἀστήρ θ' ἀνήγγελλε τὴν γέννησιν τοῦ Μεσσίου δὲν προέρχεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῶν Μάγων, ἀλλ' ἀποτελεῖ μέρος τῆς περὶ Μεσσίου δημώδους πίστεως τῶν Ἰουδαίων.

Οἱ Μάγοι ὁμιλοῦσι περὶ τούτου ὡς περὶ πράγματος γνωστοῦ καὶ παγκοσμίως προσδοκώμενου. «Εἶδομεν» λέγουσι «τὸν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ». Οἱ μετ' αὐτῶν ὁμιλοῦντες, ὁ Ἡρώδης καὶ τὸ συνέδριον, οὐδαμῶς παρ' αὐτῶν διδάσκονται τὰ περὶ συναφείας τοῦ ἀστέρος μετὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Μεσσίου· ἀλλ' ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς τοῦ ἀστέρος ἐμφανίσεως, ἣν οἱ Μάγοι φέρουσιν, ὁ Ἡρώδης ταράσσειται καὶ πᾶσα Ἰερουσόλυμα μετ' αὐτοῦ· Ἡ γενικὴ αὕτη πίστις κατ' οὐδὲν μείοι τὸν ἱστορικὸν χαρακτῆρα τῆς εὐαγγελικῆς ἀφηγήσεως, ἀλλὰ μᾶλλον προσεκυροῖ αὐτὸν.

Πᾶσα ἡ ἐθνικὴ ἀρχαιότης, ἡ εἰς τὴν ἀστρολογίαν ἐπιτεδομένη, ἐπίστευεν ὅτι ἑκτακτοὶ ἀποκαλύψεις, καὶ μάλιστα περὶ τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, παρέχονται ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἀστέρων, τῶν κομυτῶν καὶ τῶν ἀστερισμῶν. Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἦσαν ἀππλλαγμένοι τῆς δυνάμεως ταύτης τῆς ἀστρολογίας. Ἐπίστευον ὅτι οὐράνιον φαινόμενον τὴν γέννησιν τοῦ Μεσσίου αὐτῶν θ' ἀνήγγελλε καὶ ταύτην αἶτι τὴν ἐρμηνείαν ἔδιδον εἰς τό: «Ἀνατελεῖ ἀστρον ἐξ Ἰακώβ» (Ἀριθ. ΚΔ', 17).

Ἡ εἰς τὸ ἀστρον τοῦ Μεσσίου πίστις ὑψίσταται παρ' αὐτοῖς καὶ μετὰ τὸν Ἰησοῦν, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ Σοχάρ, βιβλίου τοῦ α' μ. Χ. αἰῶνος. Ἡ διαθήκη τῶν δώδεκα πατριαρχῶν λέγει «Καὶ ἀνατελεῖ ἀστρον αὐτοῦ ἐν οὐρανῷ ὡς βασιλέως». Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅτε ἐπιφαινεταὶ ὁ ψευδὴς Μεσσίας, ὁ λαβὼν τὸ ὄνομα υἱοῦ τοῦ ἀστέρος (Βάρ-Κοκβάχ), ὅπως συσχετίσθῃ αὐτὸν πρὸς τὸ 17 δδάφιον τοῦ ΚΔ' κεφαλαίου τῶν Ἀριθμῶν, διατί οἱ Ἑβραῖοι μετὰ τὸσαύτης σπουδῆς περὶ αὐτὸν συνέδραμον; Διότι ἀκριδῶς ἐπίστευον ὅτι θὰ ἴδωσιν ἐκπληρουμένην ἐν αὐτῷ τὴν ἀρχαίαν τοῦ Βαλαάμ προφητείαν.

Ἡ μυθικὴ σχολὴ ἐθεώρησε τὸν ἀστέρα ὡς ἀπλοῦν ἐπινόημα πρὸς παροχὴν νέου τίτλου εἰς τὸν Μεσσίαν.

Ἡ ὀρθολογιστικὴ σχολὴ ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος προὔτιμψε νὰ θεωρήσῃ αὐτὸν ὡς ἀστρον ὅμοιον πρὸς τὸ ἐπιφανὲν τῷ 1604 μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ Κρόνου κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ Ὀφίουχου, κατὰ τὴν ὥραν τῆς συνόδου τῶν τριῶν πλανητῶν Διός, Κρόνου καὶ Ἑρμοῦ. Ἡ σύνοδος αὕτη, ὑπολογισθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ διασήμου Κέπλερ καὶ κατόπιν ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων, ἐπαναλαμβάνεται καθ' ἐκάστην ὀκτακοσιετηρίδα.

Ἡ καθολικὴ σχολὴ, μὴ ἀπορρίπτουσα τὴν ἀστρονομικὴν ταύτην ἐνδειξιν, δὲν ἐνόμισεν ἐν γένει ὅτι αὕτη σχετίζεται πρὸς τὸ κείμενον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου. Ὁ ἀστήρ, ὡς ἐκ τούτου φαίνεται, εἶναι ἑκτακτος. Βαίνει πρὸ τῶν Μάγων καὶ «προῆγεν αὐτοὺς ἕως οὗ ἔσθι ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον». Ἐκ τοῦ κειμένου δὲν ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ διακρίνωμεν δύο ἀστέρας, τὸν μὲν φυσικῆς τάξεως σημεῖονα τῶν Μάγων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὅθεν ἤρχοντο, τὸν δὲ ὑπερφυσικῆς τάξεως προάγοντα αὐτοὺς οὗ ἦν τὸ παιδίον. Εἶναι ὁ αὐτὸς ἀστήρ, ὁ ἀστήρ ὃν εἶδον ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Αὐστηρῶς ὅμως τοῦ κειμένου ἐρμηνευομένου, ὁ εὐαγγελιστὴς ὁμιλεῖ σαφέστατα περὶ φαινομένου ἐκτὸς τῶν φυσικῶν νόμων, ὅπερ ὁ Θεὸς ἔσθισε καλῶν τοὺς Μάγους εἰς ἀναγνώριδιν τοῦ Μεσσίου.

Ὅπως δὴποτε, καίτοι ὁ Ματθαῖος, κατὰ τὴν καθολικὴν σχολὴν, δὲν ἀποδεικνύει τὸ ὑπὸ τοῦ Κέπλερ μελετηθὲν ἀστρονομικὸν φαινόμενον, ἐγένετο ὅμως ἀφορμὴ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ.

Ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ 17ου αἰῶνος, ἐνῶ ἐν Γερμανίᾳ οἱ θεολόγοι σφοδρῶς πρὸς ἀλλήλους ἤριζον περὶ τοῦ ἐτους τῆς γεννή-

δεως τοῦ Ἰησοῦ, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1603 ὀπανώτατον φαινόμενον παρέστη ἐν τῷ οὐρανῷ. Τῆ 5/15 δεκεμβρίου ἐγένετο ἡ σύνοδος τῶν δύο πλανητῶν Διὸς καὶ Κρόνου. Τὸ ἔαρ τοῦ 1604 τῆ συνόδου αὐτῶν προδετέθη καὶ ὁ Ἄρης, πρὸς δὲ δῶμα ὁμοιον πρὸς ἀπλανῆ ἐστέρᾳ ἐπεφάνη πλῆθιον τῶν δύο πλανητῶν πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τὸ κάτω ἄκρον τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Ὀφιοῦχου. Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὡς ἄστρον πρώτου μεγέθους, ἐκτάκτου λαμπρότητος, ὡχρίαθεν ἀνεπαισθήτως· μόλις ὀρατὸν κατ' ὀκτώβριον τοῦ 1605 ἐξέλειπεν ἐπὶ τέλους τὸν μάρτιον τοῦ 1606. Ἡ σύνοδος αὕτη, εἰς ἣν οἱ ἀστρολόγοι, ἀναμφιδόλως δὲ καὶ οἱ Μάγοι, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Κέπλερ, μεγάλην πάντοτε ἀπόδοκαυ σημασίαν, ἐπαναλαμβάνεται καθ' ἐκάστην εικοσαετίαν καὶ ὑπὲρ τοῦς ὀκτὼ παρέρχονται αἰῶνες ὅπως τὸν κύκλον τοῦ Ζωδιακοῦ ποιῶσινται. Ὁ μέγας ἀστρονόμος συνέλαβε τὴν ἰδέαν ν' ἀναζητήσῃ ἐὰν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ ὀρίζεται, ἐγένετο τοιαύτη τις σύνοδος, αἱ δὲ ἐρευνᾶν αὐτοῦ ἀπέληξαν εἰς τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἀποτελεσμα ὅτι πράγματι ἡ σύνοδος ἐγένετο τῷ 747 ἔτει ἀπὸ κτίσεως Ρώμης, ἐντὸς τοῦ δευτέρου ἡμισέως τοῦ ζώδιου τῶν Ἰχθύων, παρὰ τὸ τοῦ Κριοῦ, καὶ τὸ ἔαρ τοῦ ἐπιόντος ἔτους 748 ὁ Ἄρης συνῆλθεν ὑπὸ τὸ ζώδιον τοῦτο τῷ Διὶ καὶ τῷ Κρόνῳ.

Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖ τὸν ἀστέρᾳ τῶν Μάγων ᾗδε. Ἡ τοσοῦτον ὀπανία αὕτη σύνοδος τῶν τριῶν πλανητῶν ἐφειλκύσατο τὴν τῶν Μάγων προσοχὴν τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ τὸ φαινόμενον τοῦτο φαίνεται συνοδευθὲν ὑπὸ τῆς ἐμφανίσεως ἐκτάκτου ἀστέρος. Θεθέντος δὲ ὅτι ὁ ἀστὴρ οὗτος ἐπεφάνη τὸ πρῶτον οὐ μόνον καθ' ὃν χρόνον ὁ Κρόνος καὶ ὁ Ζεὺς ἐγγύς ἀλλήλων ἦσαν, ἵτοι κατὰ ἰούνιον τοῦ 747, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἔνθα οἱ πλανῆται οὗτοι ἦσαν, ὡς τὸ πρᾶγμα ἐγένετο τῷ 1603, 1604, 1605, οἱ Χαλδαῖοι, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τότε ἐν πλήρει ἰσχύϊ τέχνης αὐτῶν, δὲν ἦτο ἐπόμενον νὰ συμπεράνωσιν ὅτι μέγα ἐτελεῖτο γεγονός; (KEPLER, De nova Stella in pede Serpentarii, 1606. — De vero anno quo aeternus Dei filius humanam naturam in utero benedictae Virginis Mariae assumpsit. Franc., 1614).

Ἐὰν ἐκ τῶν ἀστρονομικῶν ὑπολογισμῶν ἀναντιρρήτως ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ οὐράνιον τοῦτο φαινόμενον ὑπῆρξε τότε, ἀπίθανον βεβαίως εἶναι ὅτι οἱ Πέρσαι ἢ Χαλδαῖοι ἀστρονόμοι, οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μάγοι περιλαμβάνονται, δὲν παρετήρησαν αὐτό· εἰς δὲ παρετήρησαν, φυσικώτατον τὸ συμπεράσμα ὅτι ἀπέδωκαν ἐν αὐτῷ μυστηριώδῃ σημασίαν καὶ ἰδίᾳ τὴν γέννησιν τοῦ ἐν Ἰουδαίᾳ προσδοκωμένου, ὅστις ἐμελλε, κατὰ τὴν παράδοσιν, δεσπόσει τοῦ κόσμου. Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Κέπλερ ἐπανελήφθησαν ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ὑπὸ τῶν Ploß, Schubert καὶ Ideler.

Δυνάμεθα ἄρα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι, ἐὰν ὁ μετὰ τῆς συνόδου τοῦ Διὸς, τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Ἄρεως ἐπιφανεῖς ἀστὴρ ἐγένετο ὀρατὸς τῷ 747, ἐπειδὴ οἱ Μάγοι ἀφίκοντο εἰς Ἱερουσαλὴμ μόλις τὸ ἐπιὸν ἔτος, ἡ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ καθοριστέα τῷ 748 ἢ 749 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης. Ὑπολείπεται ἔτι νὰ ὀρισθῇ ἐὰν οἱ μυστηριώδεις ἐκεῖνοι ξένοι ἀφίκοντο κατὰ τὴν ὥραν τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἢ μετὰ ἐν ἔτος, ὡς ἐπίστευδάν τινες, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἰερὸς Ἐπιφάνιος. Τῆς τελευταίας ταύτης ὑποθέσεως ἀποδεκτικῆς γινόμενης, ἡ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ δέον νὰ καθορισθῇ ἐν ἔτος πρότερον, ἵτοι τῷ 5 ἢ 6 ἔτει πρὸ τῆς ἡμετέρας χρονολογίας.

§. 4. Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ.

Ἐν τῶν ἀκριβεστάτων καὶ σπουδαιοτάτων χρονολογικῶν διδομένων πρὸς καθορισμὸν τῆς ἐποχῆς τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ παθῶν ἔτι τῶν ἐποχῶν τοῦ βίου αὐτοῦ εἶναι τὸ 23 ἐδάφιον τοῦ Γ' κεφαλαίου τοῦ ἱεροῦ Λουκᾶ, καθ' ὃ «ὁ Ἰησοῦς ἦν ὡσεὶ ἑτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος», ὅτε ὁ Ἰωάννης ἐξῆλθεν εἰς τὴν περιχώρον τοῦ Ἰορδάνου καὶ ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν ὑπ' αὐτοῦ βαπτισθῆναι.

Καθοριζόμενου τοῦ ἔτους τῆς βαπτίσεως τοῦ Ἰησοῦ, συγκαθορίζεται καὶ τὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ. Εὐεπίτευκτον δὲ τοῦτο, ἐὰν βασισθῶμεν ἐπὶ χρονολογικῷ τινος διδομένου τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου, τοσοῦτω θετικώτερον, ὅσῳ ἄσχετον μὲν ἐστὶ πρὸς τὴν περὶ βαπτίσεως ἀφήγησιν, ἀλλὰ συμφωνεῖ πληρέστατα πρὸς τὰ χρονολογικά διδόμενα τοῦ τρίτου Εὐαγγελίου.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, κατόπιν τῆς ἀφήγησεως διαφόρων

γεγονότων (Α', 31—34), ὑπαινισσομένων τὸ τοῦ Ἰησοῦ βάπτισμα, ποιεῖται μνησιν τοῦ πρώτου Πάσχα, ὅπερ ὁ Ἰησοῦς ἐώρασε ἐν Ἱερουσαλὴμ μετὰ τὴν βάπτισιν αὐτοῦ (Β, 13). Ἀρκεῖ ἐπομένως νὰ ὀρισθῇ ὁ χρόνος τοῦ Πάσχα τούτου πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ τελευταίου ὀρίου, πρὸ τοῦ ὁποίου δέον νὰ τεθῇ ἡ ἐποχὴ τῆς βαπτίσεως. Τὴν πολῦτιμον ταύτην ἐποχὴν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, διασαφηνιζομένου ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου.

«Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι: Τεσσαράκοντα καὶ ἐξ ἔτεσιν ὠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;» (Ἰω. Β, 20). Καθ' ἣν ἄρα ὄραν οἱ Ἰουδαῖοι αὐτὰ τῷ Ἰησοῦ ἔλεγον, τεσσαράκοντα καὶ ἐξ ἔτη παρῆλθον ἀφ' ὅτου ἤρξατο ἡ ὠκοδομὴ τοῦ ναοῦ, ἦτις, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἰωσήπος (Ἀρχ. XX, 9, 7), συνετελέσθη μόλις μικρὸν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου. Προστιθέντες τὸν ἀριθμὸν 46 εἰς τὸ ἔτος, καθ' ὃ ὁ Ἡρώδης ἤρξατο τῆς ἀνοικοδομῆς τοῦ δευτέρου ναοῦ, θὰ εὐρωμεν φυσικῶς τὸ ἔτος, καθ' ὃ οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον ταῦτα τῷ Ἰησοῦ. Τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου κατήρξατο ὁ Ἡρώδης (Ἀρχ. XV, 2, 1), κατὰ τὸ 18ον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτος, πιθανώτατα δὲ κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν ἐγκαίνιων ἐν μηνὶ Κισλὲθ (734 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης), ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει πρὸ τοῦ Πάσχα τοῦ 735. Προστιθεμένων τῶν 46 ἐτῶν φθάνομεν εἰς τὸ πάσχα τοῦ 781, καὶ ἐπομένως ὁ Ἰησοῦς ἐβαπτίσθη κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισὺν τοῦ ἔτους 780 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης· ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὸν ἱερὸν Λουκᾶν, ἦν ὡσεὶ τριάκοντα ἑτῶν ὅτε ἐβαπτίσθη, ἐγεννήθη ἄρα κατὰ τὸ 749—750 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης.

* *

Ἐνταῦθα δέον ν' ἀνασκευάσωμεν τὴν ἐσφαλμένην ἐρμηνείαν πολλῶν ἐξηγητῶν περὶ τοῦ ἔτους πεντεκαίδεκάτου τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος. Τὸ σφάλμα τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἀδιεξίτητους δυσχερείας ἐν τῇ χρονολογίᾳ τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ.

Ἡ σπουδαία χρονολογία, ἣν δίδει ὁ ἱερὸς Λουκᾶς, οὔτε εἰς τὴν βάπτισιν τοῦ Ἰησοῦ, οὔτε εἰς τὴν ἐναρξιν τῆς διακονίας τοῦ Προδρόμου δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ. Πράγματι, ἐὰν ὁ Βαπτιστὴς ἐξῆλθεν εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐβαπτίσθη ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος, ἐπειδὴ τὸ ἔτος τοῦτο εἶναι τὸ 782 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης, ἔπεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὅστις ἐγεννήθη βεβαίως πρὸ τοῦ 750, ἦτο τριάκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν. Ἄλλ' ὁ Λουκᾶς ὀρθῶς λέγει ὅτι ἦν ὡσεὶ τριάκοντα ἑτῶν, ἐν τίνι δὲ δικαιώματι δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν τὴν τόσον σαφῆ ταύτην διαβεβαίωσιν καὶ νὰ φέρωμεν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ἑαυτὸ τὸ τρίτον Εὐαγγέλιον;

Ἡ ὑπὸ τοῦ τρίτου Εὐαγγελίου διδομένη χρονολογία σημαῖοι πράγματι τὸ τέλος τῆς δημοσίου λειτουργίας τοῦ Ἰωάννου καὶ τὴν ἐγκαίνισιν τῆς τοῦ Ἰησοῦ, ἦν τὰ τρία πρῶτα εὐαγγέλια συνέδεσαν οὐχὶ μετὰ τῆς βαπτίσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ τῆς φυλακίδεως τοῦ Βαπτιστοῦ.

Προκειμένου περὶ τῆς βαπτίσεως τοῦ Ἰησοῦ, ἐξεταστέον κατὰ ποῖαν ἐποχὴν ὁ Ἰωάννης ἤρξατο βαπτίζειν. Τὰ εὐαγγέλια οὐδεμίαν ὀριστικὴν χρονολογίαν παρέσχον ἡμῖν, διότι, ὡς ἐρρήθη, τὸ πεντεκαίδεκάτον ἔτος τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου, ὅπερ ἀναγράφει ὁ ἱερὸς Λουκᾶς (Γ', 1, 2), ἀνάγεται εἰς ἄλλο γεγονός. Οὐδόλως δὲ παράδοξον τοῦτο, διότι οἱ Εὐαγγελιστᾶι οὐχὶ τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ τοῦ Ἰησοῦ γράφουσι, τὸν βίον, καὶ παρεμπιπτόντως περὶ τοῦ πρώτου ὀμιλοῦσι καθ' ὅσον μόνον ἀνάγκη ἦν πρὸς ἐξήγησιν τῶν πράξεων καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μεσδίου. Ἄλλ' ὅμως εἶναι δυνατός καθορισμὸς τις ὡς ἐγγύστα. Ἡ περὶ τῆς βαπτίσεως τοῦ Ἰησοῦ ἀφήγησις δεικνύει ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐβάπτισεν ἤδη ἀπὸ τινος χρόνου ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἦλθε βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ βαπτισθέντος κατὰ τὸ ἔτος 780, ἔπεται ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦ Βαπτιστοῦ ἤρξατο πρὸ τοῦ ἔτους τούτου, καὶ λαμβανομένου ὑπ' ὄψεϊ ὅτι, κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν Ἰουδαίων, ὁ ἀναλαμβάνων δημοσίον λειτουργίαν ἀπαιτεῖτο νὰ ἔχῃ συμπληρωμένον τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος, προκύπτει ὅτι ὁ Ἰωάννης, πρεσβύτερος ὢν κατὰ μίαν ἐξαμηνίαν τοῦ Ἰησοῦ, ἤρξατο τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 779. Βραδύτερον μόνον ὁ νέος Προφῆτης προδεικνύσατο τὴν προσοχὴν τοῦ συνεδρίου, ὅπερ ἀπέστειλεν αὐτῷ ἱερεῖς καὶ Λευίτας ὅπως ἐρωτήσωσιν αὐτὸν τὰ ἐν τῷ τετάρτῳ Εὐαγγελίῳ (Α', 19—27).

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ὀλίγον πρὶν ἢ ὁ Ἰωάννης

συμπληρώση τὸ τριακοστὸν ἔτος, 779—780, συνέπιπτε παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τὸ σαββατικὸν ἔτος, ἔτος ἱερὸν, ἔτος ἀναπαύσεως, ἀφέσεως, συγγνώμης (Λευϊτ. ΚΕ', Δευτερον. ΙΕ'). Πολλὰ τῶν ἐτῶν τούτων κατὰ τὸν ροῦν τῶν αἰώνων μνημονεύονται ὑπὸ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν θύραθεν συγγραφέων. Ἐν τῷ πρώτῳ Μακκαβαίων (5', 49, 53) λόγος γίνεται ὅτι **σάββατον ἦν ἐν τῇ γῆ** κατὰ τὸ ἔτος 159 τῆς χρονολογίας τῶν Σελευκιδῶν, ἢ 590—591 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης· ὁ Ἰωσήπος (Ἀρχ. ΙΓ', 8, 4), ἀναφέρει τὸ τοῦ 716—717, ἢ δὲ ταλμουδικὴ παράδοσις τὸ τοῦ 821—822. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ πολλαπλασίων τοῦ 7, ὡς δὲ παρατηρεῖ ὁ Wieseler (Chronologische Synopse, 5, 205), προστιθεμένων 189 ἐτῶν εἰς τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ βιβλίου τῶν Μακκαβαίων ἀναφερόμενον σάββατον ἐν τῇ γῆ, 63 εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου, ἀφαιρουμένων δὲ 49 ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ταλμουδ ἀναφερομένου, προκύπτει τὸ ἔτος 779 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης. Κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ ἔτους τούτου ἀναμφιδόλως ὁ Βαπτιστὴς ἤκουσε τὸ ρῆμα τοῦ Θεοῦ καλοῦντος αὐτόν, καὶ χρυστὰς συνέλαβεν ἐλπίδας ὅτι θὰ ἠρμίνευε τοῦτο ἐπιτυχῶς εἰς τὸν λαὸν ἐν ἔτει ἀφέσεως, καθ' ὃ αἱ ἐπίγειοι μερίμναι ὑπεχώρουν εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἰδέας.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ βάπτισις τοῦ Ἰησοῦ ἐγένετο περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔτους τούτου.

Ὡς δῆλον ἐκ τούτων, οἰανδήποτε κἂν τραπῶμεν ὁδὸν πρὸς καθορισμὸν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, εἰς τὸ αὐτὸ ἀπολιγόμεν συμπέρασμα. Πάντα τὰ διδόμενα συμπίπτουσιν, τὸ τε ἔτος τῆς τελευτῆς Ἡρώδου καὶ ἡ τῆς οἰκουμένης ἀπογραφή καὶ ὁ ἀστήρ τῶν Μάγων καὶ τοῦ Ἰησοῦ ἡ βάπτισις.

(Κατὰ τὸν PÈRE DIDON).

Η ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ.

[Ἐορτὴ Σαλπίγγων.—Ἀνθεστήρια καὶ Διάσια.—Strennae.—Ἐορταὶ δωδεκαμήρου παρὰ Βυζαντινοῖς.—Ἔθιμα ἐν διαφόροις χώραις.—Ὁ ἅγιος Βασίλειος, βασιλόπλητται καὶ ἀγιοθασιλειάτικα.—Εὐαρχισμοί, ἐπινομίδες ἢ εὐετήρια.]

Ἡ πρώτη τοῦ ἔτους φαίνεται ἑορταζομένη παρὰ τῶν λαῶν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος. Οἱ Ἰουδαῖοι, ὧν τὸ ἔτος ἦν διττόν, τὸ θρησκευτικόν, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἀβίβ ἢ Νισάν (ἄπριλιου), καὶ τὸ πολιτικόν, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ μηνὸς Τισρί (ὀκτωβρίου), ἐβδόμου κατὰ τὸ θρησκευτικὸν ἡμερολόγιον, ἤγον τὴν ἑορτὴν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους κατὰ τὸ πολιτικόν, ἤτοι τὴν πρώτην τοῦ ἐβδόμου μηνὸς Τισρί. Τὰ τῆς ἑορτῆς ἐνομοθέτησε καὶ διεκανόνισεν αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς: «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων· Ἀλλήσον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λέγων· Τοῦ μηνὸς τοῦ ἐβδόμου ἔσται ὑμῖν ἀνάπαυσις, μνημόσινον σαλπίγγων, κλητὴ ἀγία ἔσται ὑμῖν· πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε καὶ προσάξετε ὀλοκαύτωμα Κυρίῳ». Ἡ ἑορτὴ αὕτη, καθ' ἣν πᾶσα ἐργασία ἀπηγορεύετο, ὠνομασθη ἰδίχ ἑορτὴ τῶν Σαλπίγγων, καίτοι καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς ἑορτὰς τῶν Ἰουδαίων χρήσις ἐγένετο τῶν σαλπίγγων, ὡς ἐν Ἀριθμοῖς (Ι', 2, 10) λέγεται: «Ποίησον σεαυτῷ δύο σάλπιγγας ἀργυρᾶς, ἐλατὰς ποιήσεις αὐτάς. . . Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εὐφροσύνης ὑμῶν καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν καὶ ἐν ταῖς νομηνίαις ὑμῶν σαλπιεῖτε ταῖς σάλπιγγιν ἐπὶ τοῖς ὀλοκαυτώμασι καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν». Ἄλλ' ἐξαιρετικῶς ἡ πρώτη τοῦ πολιτικοῦ ἔτους ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Σαλπίγγων, ἀγομένη ἄχρι τοῦ νῦν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις.

Οἱ Ἕλληνας, ἀρχομένου τοῦ ἔτους, ἤγον τῇ 12 Ἐκτομβαιῶνος τὰ Κρόνια, ἑορτὴν ὑπομιμνήσκουσαν τὸν χρόνον, οὗ σύμβολον ἦν ὁ ἐπώνυμος θεός. Ἀνευρίσκομεν ὅμως παρ' αὐτοῖς ἑορτὰς τινάς, καθ' ἃς ἔθος ἦν τὸ δωροδορεῖν, καὶ μάλιστα παρὰ γονέων πρὸς τέκνα καὶ παρὰ πρεσβυτέρων πρὸς νεωτέρους. Δύο τοιαύτας ἀνευ-

ρίσκομεν κατὰ τὸν μῆνα Ἀνθεστηριῶνα, τὴν μὲν ἀρχομένου τοῦ μηνὸς τὰ Ἀνθεστήρια, τὴν δὲ φθίνοντος τὰ Διάσια. Κατὰ τὴν πρώτην ἐγένοντο ἐν τοῖς ἐπισημοτέροις τῶν Ἀθηνῶν οἴκοις συμπόσια, εἰς ἃ ἐκαλοῦντο οἱ φίλοι ὅπως συνορτάσῃσι τὴν τοῦ ἔαρος ἐπάνοδον· ἰδίχ δὲ δύναται νὰ θεωρηθῇ αὕτη ὡς ἡ μεγάλῃ τῶν παιδῶν ἑορτὴ· πάντες οἱ ὑπὲρ τὰ τρία ἔτη γεγονότες παῖδες ἄνεστιν ἐστεμμένοι ἐλάμβανον παρὰ τῶν γονέων καὶ τῶν οἰκείων ὡς δῶρα πλάσματα πηλοῦ ἐν σχήματι ζυαζίδων, πλαγγόνων, κορῶν, πλακούντων κτλ. Ἐπίσης δὲ κατὰ τὰ Διάσια ἐδίδοντο εἰς τοὺς παῖδας διάφορα ἀθύρματα, ἐν οἷς ἀμαξίδες, ὡς Ἀριστοφάνης ἐν Νεφέλαις (5, 863) λέγει: «Ὅτ' ἐπρίζμην σοι Διασίους ἀμαξίδων»· ἐνθα ὁ σχολιαστὴς σημειοῖ ὅτι αἱ ἀμαξίδες αὗται ἦσαν πλακούντες.

Παρὰ Ρωμαίους τὸ ἔθος τῶν strennae (ἐπινομίδες, κατ' Ἀθηναιῶν, ἢ ἀγιοθασιλειάτικα παρ' ἡμῖν) φαίνεται ἀρχαιότατον. Ἦδη ἐπὶ τῶν πρώτων τῆς Ρώμης βασιλείων ἔθος ἦν ἀποστέλλειν εἰς τοὺς ἄρχοντας πρὸς ἐνδειξιν εὐλαβείας ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους θαλλὸν ἐλαίας ἐκ τοῦ ἄλσους τῆς θεᾶς Strenia. Ἐντεῦθεν δὲ τινες καὶ τὸ ὄνομα Strennae ἐτυμολογοῦσιν. Ὁ συγγραφεὺς, παρ' ᾧ μακρὰ μνεῖα τοῦ ἔθιμου τούτου γίνεται, εἶναι ὁ κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα ἀρκάσας Σύμμαχος, ἀναφέρων ὅτι τὸ ἔθιμον τῶν strennae εἰσέχθη ἐπὶ Τατίου Σαβίνου, ὅστις ἔλαβε πρῶτος τὸν ἐκ τοῦ ἄλσους τῶν Στρένια ἱερὸν τῆς ἐλαίας θαλλὸν ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ὡς ἄριστον εὐετηρίας οἰωνόν (boni annis causa). Τοῦτο δὲ εἶτε διότι οἱ Ρωμαῖοι ἱερὸν τὸν τῆς ἐλαίας θαλλὸν ἐθεώρουν, ὡς οἱ τῶν Γαλατῶν δρυεῖν τὸν ἰξὸν τῆς δρυός, ὃν καὶ αὐτοὶ χρυσῶ ἔκοπτον δρεπῆν τὴν πρώτην τοῦ ἔτους, εἶτε διότι τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς Strenia, ἐκ τοῦ ἄλσους τῆς ὁποίας τὸν θαλλὸν τῆς ἐλαίας ἐδρέποντο, συνώνυμον αὐτοῖς ἐφαίνετο τῇ λέξει strenuus σημαίνουσα τὸν ἀνδρεῖον καὶ γενναῖον ἄνδρα.

Τὸ δῶρον strennae μετεβλήθη κατόπιν εἰς σῦκα, φοινίκας καὶ μέλι ὡς σύμβολα τῆς πρὸς τοὺς φίλους ἐπειχθῆς ὅπως ἡδέα ζεῖ προσαντῶσι κατὰ τὸ ἀρχόμενον ἔτος. Βραδύτερον, ὅτε τῶν ἡθῶν ἡ ἀπλότης εἰς τὴν πολυτέλειαν ὑπεχώρησε καὶ οἱ τέως ἐκ ζυῦλου τῶν Ρωμαίων θεοὶ εἰς ἀργυροῦς καὶ χρυσελεφαντίνους μετεποιήθησαν, συνεμορφώθησαν αὐτοῖς καὶ αἱ strennae εἰς πολυτιμα μεταβληθεῖσαι ἀντικείμενα, σὺν τῇ ἀποστολῇ τῶν ὁποίων ἐπνύχοντο ἀλλήλοις ὄλθον καὶ εὐημερίαν ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει. Τέλος ἡ πρώτη τοῦ ἔτους ἐκηρύχθη ἡμέρα ἑορτῆς ἀφιερωθεῖσα εἰς τὸν Ἰανόν, ὅστις διπρόσωπος εἰκονιζόμενος ἔβλεπεν ἅμα τὸ τε οἰχόμενον καὶ τὸ ἀρχόμενον ἔτος. Θυσίαι αὐτῷ ἐτελοῦντο κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ὁ λαὸς πασσοδεῖ εἰς τὸν Ταρπήιον συνέρρεε λόφον, ἐνθα ὁ τοῦ Ἰανοῦ ἵδρυτο βωμός, καινουργῆ περιβεβλημένοι πάντες ἱμάτια.

Καὶ ὅμως, καίτοι ἑορτὴ ἦν καὶ ἑορτὴ πᾶνδημος, καθόσον οὐ μόνον εἰς τὸν Ἰανόν ἦν ἀφιερωμένη ἡ ἡμέρα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἥρην, καθὼ νομηνία, ὁ λαὸς δὲν ἐσχόλαζε. Τοῦναντίον ἕκαστος εἰργάζετο ἀποσοδῶν οἰοεὶ τὴν ἀκηδίαν διὰ τὸ ἔτος· τὸ δ' ἔθος τοῦτο παρὰ πολλοῖς καὶ σήμερον ἐπικρατεῖ.

Ἐπὶ δὲ τῶν αὐτοκρατόρων τοσοῦτον γενικὸν τὸ ἔθος τῶν Strennae ἀπέβη, ὥστε ἅπας ὁ λαὸς μετέβαινε παρὰ τῷ αὐτοκράτῳ αἰσίον αὐτῷ τὸ νέον ἔτος εὐχόμενοι καὶ παντοίων ἀγαθῶν μεστόν, ἕκαστος δὲ προσέφερεν αὐτῷ ἀργυροῦν τι δῶρον, ἀναλόγως τῆς περιουσίας καὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν τάξεως. Καὶ τοσαῦτα μὲν ὁ Αὐγουστος ἐλάμβανεν, ὥστε συνήθιζε ν' ἀγοράζῃ ἐκ τούτων χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ εἰδῶλα, μὴ θέλων νὰ χρησιμοποίησῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ δωρεάς. Μισανθρωπότερος δὲ ὁ Τιβέριος καὶ ἀποφεύγων νὰ δεχθῇ τὰς τοῦ λαοῦ ὀχληρὰς δι' αὐτόν ἐπισκέψεις, ἀπουσίαζεν ἐπίτηδες τὴν πρώτην τοῦ ἔτους, ἀποδοκιμάζων τὸν Αὐγουστον, ὅστις τοσαῦτα δεχόμενος δῶρα ὤφειλεν ἀναλόγως καὶ νὰ δαπανᾷ ὅπως δι' ἄλλων δωρεῶν ἀποδεικνύη τὴν ἐπὶ τούτοις πρὸς τὸν λαὸν εὐγνωμοσύνην